

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในทุก ๆ สังคมทั่วโลก ยังมีบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เสียเปรียบบุคคลทั่วไปในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านประกอบกัน บุคคลกลุ่มนี้ คือ คนพิการ ซึ่งมีทั้งผู้ที่พิการมาตั้งแต่กำเนิดหรือผู้พิการในภายหลัง บุคคลเหล่านี้มักได้รับการประทับตราว่าเป็นบุคคลที่ด้อยกว่าคนทั่วไปและไร้ซึ่งสมรรถภาพในการดำเนินชีวิตและประกอบกรงานได้เช่นคนทั่วไป (คเชนทร์ ปานสงฆ์, 2551, น. 1) ด้วยเหตุนี้องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของคนพิการโดยในปี 2514 การประชุมสามัญขององค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญา และในปี พ.ศ. 2518 ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ที่ได้กำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมในสังคมและหนทางเข้าสู่บริการต่าง ๆ ซึ่งต่อมานานาประเทศมีความตระหนักเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการ ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของสิทธิมนุษยชนและได้นำไปสู่การประกาศปีคนพิการสากล ในปี 2524 นอกจากนี้ยังได้ประกาศให้ ปี 2526-2535 เป็นของคนพิการและประกาศให้วันที่ 3 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันคนพิการสากล (ศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก, 2552)

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของคนพิการเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากในปี 2534 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการขึ้นเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิโอกาสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ต่อมาจึงพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อใช้ทดแทนพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติสำหรับคนพิการโดยเฉพาะและเป็นการสานต่อจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ใน 4 ด้าน คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการศึกษา การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคม (สุกัญญา บุญคง, 2551, น. 2) หรือการปฏิบัติตามแบบแผนสากลที่วางไว้ นอกจากนี้ ปัจจุบันประเทศไทยยังมีแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554 โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพ โดยมี

องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ การมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ด้วยความเสมอภาค และสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค (แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554)

จากผลการสำรวจความพิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2550 พบว่าจำนวนผู้พิการในประเทศไทยมีทั้งสิ้น 1.9 ล้านคนหรือร้อยละ 2.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 65.5 ล้านคน พบว่าประชากรเพศหญิงที่พิการมีมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 3.0 และ ร้อยละ 2.7 ตามลำดับ) ระดับการศึกษาของประชากรที่พิการมีถึงร้อยละ 81.7 ที่ไม่ได้กำลังเรียนหรือไม่เคยเรียน การทำงานและอาชีพของประชากรที่พิการเป็นผู้มีงานทำในรอบปีที่แล้ว 0.6 ล้านคนหรือร้อยละ 35.2 และเป็นผู้ไม่ได้ทำงานจำนวน 1.2 ล้านคน หรือร้อยละ 64.8 (กระทรวงแรงงาน, 2552)

จากข้อมูลสถิติคนพิการในด้านการประกอบอาชีพจะเห็นได้ว่าคนพิการที่มีงานทำมีน้อยกว่าคนพิการที่ไม่ได้ทำงาน แม้ว่าปัจจุบันสังคมเปิดโอกาสให้คนพิการได้เข้าร่วมทำงานกับคนปกติในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้สถานประกอบการเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปต้องจ้างคนพิการเข้าทำงาน หากไม่จ้างคนพิการเข้าทำงานต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ แม้จะมีโครงการช่วยเหลือผู้พิการด้านอาชีพหลากหลายโครงการที่พยายามสนับสนุนและส่งเสริมให้คนพิการได้แสดงศักยภาพความรู้ ความสามารถ เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด โดยการสร้างอาชีพเพื่อให้คนพิการมีรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้แต่ปัญหาของคนพิการก็ยังคงมีอยู่

พ.ศ. 2553 สถานการณ์เศรษฐกิจทั่วโลกที่ตกต่ำส่งผลให้ค่าครองชีพในการดำรงชีวิตสูงขึ้น หลายหน่วยงานจำเป็นต้องปิดกิจการหรือลดจำนวนคนทำงานลงเพื่อลดค่าใช้จ่าย ส่งผลกระทบต่อคนเป็นจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาค้นหางานมากขึ้น การแข่งขันในการประกอบอาชีพจึงสูงขึ้นตามจำนวนคนต้องการทำงานซึ่งมีมากกว่าตำแหน่งงาน จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจแห่งชาติในไตรมาสแรก (มกราคม-มีนาคม) พบว่าอัตราการว่างงานเพิ่มจาก 1.7% เป็น 2.1% เมื่อเทียบกับปี 2551 จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น 780,000 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนปกติที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการตกงานสูง เพราะฉะนั้น คนพิการที่มีข้อบกพร่องทางร่างกาย ความเสี่ยงในการที่จะถูกให้ออกจากงานย่อมมีมากกว่าคนปกติและโอกาสที่จะถูกเลือกให้ประกอบอาชีพย่อมมีน้อยลง

มูลเหตุจูงใจให้ศึกษา

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าปัจจุบันสังคมจะให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิและโอกาสความเท่าเทียมของคนพิการ มีการออกกฎหมาย ตราพระราชบัญญัติ การจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือคนพิการให้มีโอกาสเท่าเทียมกับบุคคลปกติทั่วไปทำให้คนพิการมีพื้นที่ในการดำรงชีวิตในสังคมมากขึ้นแต่พบว่าปัญหาของคนพิการก็ยังคงมีอยู่ คนพิการเป็นกลุ่มหนึ่งที่ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถทัดเทียมกับคนทั่วไปหากได้รับการยอมรับและและได้รับโอกาส โดยการแก้ไขปัญห สนับสนุน ส่งเสริม ที่ตรงกับความต้องการ สังคมอาจได้รับกลุ่มคนที่มีศักยภาพกลับคืนมา นอกจากนี้ผู้ศึกษายังมีความเห็นว่าการที่คนพิการเข้ารับการฝึกอาชีพเป็นการเตรียมความพร้อมในเบื้องต้นสำหรับเตรียมคนพิการก่อนออกไปสู่สังคมในการทำงานจริงที่ต้องพบปัญหาอุปสรรคมากมาย การฝึกอาชีพจึงเป็นสิ่งที่จะสามารถตอบสนองความต้องการในเบื้องต้นและเป็นพื้นฐานการพัฒนาตนเอง เพื่อให้คนพิการสามารถก้าวสู่โลกแห่งการประกอบอาชีพได้อย่างมีปัญหาน้อยที่สุด เนื่องจากโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยาเป็นสถานศึกษาในการฝึกอาชีพให้แก่คนพิการที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศว่ามีศักยภาพในการพัฒนาคนพิการในทุก ๆ ด้าน ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกไปสู่โลกแห่งการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคม เช่น

1. กิจกรรมสถานนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการปกครองตนเองและนำศักยภาพที่ตนเองมีมาใช้ในการเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนในการทำงานในอนาคต
2. กิจกรรมสุนทรียสนทนา เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่มคนในสังคมได้โดยมีการหมุนเวียนเปลี่ยนบุคคลในกลุ่มไม่ให้ซ้ำกันทำให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่และได้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนทัศนคติใหม่ ๆ ซึ่งกันและกัน
3. กิจกรรมชมรม เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนที่รวบรวมกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนนอกเหนือจากตำราเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและเปิดโอกาสให้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มใหม่ ๆ และ
4. กิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้พิการได้เลือกเล่นกีฬาตามความถนัดและความสนใจ

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเองและมีความมั่นใจมากขึ้นในการที่จะออกไปสู่การแข่งขันในสังคม ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จของนักเรียนโรงเรียน

อาชีวพระมหาไถ่ พัทยาที่สร้างชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการ กีฬา สังคม ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เช่น การได้รับรางวัลชนะเลิศในการแข่งขันฝีมือแรงงานระดับประเทศและระดับนานาชาติ รางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาคณพิการแห่งประเทศไทย เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมแข่งขันกีฬาวาราลิมปิกหรือการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องอาชีพเพื่อรองรับนักเรียนที่กำลังจะจบการศึกษาโดยโรงเรียนจะจัดหางานให้แก่ก่อนนักเรียนก่อนที่จะจบการศึกษาและภายหลังเมื่อจบการศึกษาแล้วทางโรงเรียนจะมีการติดตามผลการทำงานของนักเรียนทุก 3 เดือน 6 เดือนและ 1 ปี ว่านักเรียนที่ออกไปทำงานแล้วประสบปัญหาอะไรหรือไม่ (ณรงค์ รัตนโสภา, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2553) ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตนเองของคนพิการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองด้านการประกอบอาชีพ ปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์สำหรับส่งเสริมให้คนพิการพัฒนาตนเองเพื่อการประกอบอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองของคนพิการด้านการประกอบอาชีพ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองด้านการประกอบอาชีพ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของคนพิการในการฝึกอาชีพ

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการพัฒนาตนเองของคนพิการด้านการประกอบอาชีพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองด้านการประกอบอาชีพ และปัญหาและอุปสรรคของคนพิการในการฝึกอาชีพ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ กลุ่มคนพิการที่กำลังฝึกอาชีพ โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา จำนวน 228 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 มกราคม 2553)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

คนพิการ หมายถึง ผู้ที่มีความพิการโดยกำเนิดและพิการภายหลังซึ่งกำลังฝึกอาชีพที่โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา

การพัฒนาตนเอง หมายถึง การที่คนพิการพยายามหรือกำลังพยายามทำให้ตนเองพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้

การฝึกอาชีพ หมายถึง การที่คนพิการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้และสร้างความชำนาญในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกไปประกอบอาชีพ

ความรู้พื้นฐาน หมายถึง ระดับการศึกษาที่คนพิการได้รับในระดับสูงสุดก่อนเข้ารับการฝึกอาชีพ ในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา

หลักสูตรการฝึกอาชีพ หมายถึง หลักสูตรที่เปิดสอนในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา จำนวน 7 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการพัฒนาระบบสารสนเทศ หลักสูตรคอมพิวเตอร์และการจัดการธุรกิจภาคภาษาอังกฤษ หลักสูตรเทคโนโลยีการเขียนแบบแม่พิมพ์ หลักสูตรมัลติมีเดียเพื่อการสื่อสาร หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยภายใน หมายถึง แรงบันดาลใจ ความสามารถ/ความถนัด จุดมุ่งหมายในชีวิต และการเห็นคุณค่าในตัวเองของคนพิการที่กำลังฝึกอาชีพในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ครู/อาจารย์ เพื่อน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน กิจกรรมของโรงเรียน และการสนับสนุนจากครอบครัว ของคนพิการที่กำลังฝึกอาชีพในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา

ปัญหาอุปสรรค หมายถึง สิ่งที่คนพิการพบและส่งผลกระทบต่อคนพิการในระหว่างการฝึกอาชีพในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา